

a vaše duše ať si osvojí vzdělání.

Je snadné nalézt je¹.

²⁷ Na vlastní oči se přesvědčte, jak málo jsem se namáhal, a přesto jsem našel pro sebe hojně odpočinutí.

²⁸ Přivlastněte si vzdělání, ať stojí sebevíc stříbra, ono vám tu částku mnohonásobně vrátí ve zlatě.

²⁹ Ať se vaše duše raduje z *Hospodínova* milosrdenství a nestydí se ho chválit.

³⁰ Svě dílo konejte, dokud je čas, a on vám dá vaši mzdu ve svůj čas.

(Moudrost Jéšuy, syna Sírachova.)

BÁRUK

Kniha Bárukova nás uvádí do doby babylónského zajetí. V *Septuagintě* je zařazena mezi proroctví Jeremjášovo a Pláč, kdežto *Vulgáta* ji umísťuje za Pláč.

Hlavní postavou je Jeremjášův druh a písař Báruk (sr Jr 32,12 36,26.32 45,1—5), který se (na rozdíl od Jr 43,6) dostal do Babylóna. Odtud posílá svůj spis lidu, který zůstal po deportaci v Judsku (sr 2Kr 25,12 = Jr 52,16).

V úvodu (1,1—14) je popsán účinek slov knihy na babylónské zajatce. Odezvou je pak sbírka poslaná na oběti do Jeruzaléma spolu s výzvou modlit se za Nebúkadnesara a jeho nástupce (sr Jr 29,7).

Další dva oddíly (1,15—3,8 a 3,9—5,9), které tvoří vlastní jádro spisu, obsahují jednak kající žalm, jednak didaktickou báseň o Moudrosti, připomínající oddíly Př 1—9 a Jb 28. Na ni pak bezprostředně navazuje slovo útěchy a naděje adresované zosobněnému Jeruzalému. Některá jiná místa z knihy Bárukovy jsou ohlasem biblických textů (Da 9,5—19 a Deuteroizajáše). Oddíl 5,5—9 se téměř doslovně shoduje se *Žalmy Šalomouno-*

¹ Nebo: ji. — Hz: + Je blízká (t. moudrost) těm, kdo ji hledají | a kdo přikládají svou duši k tomu, aby ji našli.

vými. Proto někteří badatelé datují vznik spisu do 1. stol. př. Kr.; pravděpodobnější však je 2. stol. př. Kr.

Šestá kapitola knihy Bárukovy, která je ve Vulgátě přiřazena k předcházejícím pěti, tvoří v Septuagintě samostatný spis čítající 72 veršů a označený jako List Jeremjášův.

Autor se v něm obrací k babylónským zajatcům, které varuje před modloslužbou a jejími důsledky. I když podle nadspisu je pisatelem listu Jeremjáš, ve skutečnosti jím byl babylónský Žid, který napsal spis hebrejsky. Ten pak byl asi v 2. stol. př. Kr. přeložen do řečtiny. Zdá se, že 2. kniha Makabejská (2,2) obsahuje narážku na toto dílo.

ČETBA KNIHY

Kniha čtena králi i lidu

I ¹ Toto jsou slova knihy, kterou v Babylóně a napsal Báruk, syn Nerijáše, syna Machsejáše, syna Sidkijáše, syna Chasadjáše, syna Chilkijášova. ² Bylo to v ten čas, po pěti letech, sedmý den toho měsíce, co Kaldejci dobyli Jeruzalém a vypálili jej. ³ Tehdy předčítal Báruk slova této knihy Jekonjášovi^b, synu Jójakíma, judského krále, a všemu lidu, který přišel, aby slyšeli tu knihu, ⁴ též velmožům a královským synům i starším, zkrátka všemu lidu od nejmenšího po největšího, všem, kteří bydleli v Babylóně při řece Súd. ⁵ Když to slyšeli, plakali, postili se a modlili k Hospodinu.

Sbírka na chrám

⁶ Sebrali peníze, co kdo mohl dát, ⁷ a odeslali do Jeruzaléma knězi Jójakimovi^c, synu Chilkijáše, syna Šalomova, i kněžím a všemu lidu, kteří s ním byli v Jeruzalémě. ⁸ Desátého dne měsíce sivánu převzal Báruk posvátné nádoby domu

^a Podle Jr 43,6n byl Báruk i s prorokem Jeremjášem Judejci odveden do Egypta.

^b Jde o krále Jójakína (sr 2Kr 24,12).

^c Odjinud není znám; jde o syna Chilkijáše jmenovaného v 2Kr 23,47

(1,1) Jr 32,12 36,4 43,6 (2) 2Kr 25,8 : Jr 52,12 : Za 7,5 (3) : Ex 24,7 2Kr 23,2 Jr 36,6.13n (5) : Ezd 10,1 Jl 1,14 2,12 (7) 2Kr 23,4 (8)

Hospodinova, které byly z chrámu odneseny jako kořist, aby je vrátil do Judské země^d. Byly to stříbrné nádoby, které dal zhotovit judský král Sidkijáš, syn Jóšijášův, ⁹ potom, co babylónský král Nebúkadnesar odvedl z Jeruzaléma Jekonjáša a knížete jako zajatce, i velmože i lid země, a zavedl je do Baby-lóna.

Výzva k modlitbě za Nebúkadnesara

¹⁰ Vzkázali: „Posíláme vám peníze, nakupte za ně vše potřebné k zápalným obětem a k obětem za hříchy i kadidlo a připravte obětní dar a přineste vše na oltář Hospodina, našeho Boha. ¹¹ A modlete se za to, aby byl živ Nebúkadnesar, král babylónský, i za život jeho syna Belšasara^e, aby jejich dny trvaly jako dny nebes nad zemí. ¹² Nám pak ať dá Hospodin sílu a osvíti naše oči, abychom žili pod ochranou Nebúkadnesara, krále babylónského, i pod ochranou jeho syna Belšasara, sloužili jim dlouhý čas a získali jejich přízeň. ¹³ Modlete se i za nás k Hospodinu, našemu Bohu, protože jsme zhřešili proti Hospodinu, našemu Bohu, a jeho rozhořčení a hněv proti nám se neodvrátily až do dnešního dne. ¹⁴ Čtěte tuto knihu, kterou vám posíláme, veřejně v domě Hospodinově ve svátek stánků a v stanovených dnech.“

KAJÍCÍ MODLITBA

Vyznání vin

¹⁵ „Vyznejte: Hospodinu, našemu Bohu náleží spravedlnost, nám však až podnes hanbou se rdít ve tváři, každému Judejci i obyvatelům Jeruzaléma, ¹⁶ našim králům a knížatům, našim kněžím, našim prorokům i našim otcům. ¹⁷ Hřešili jsme proti Hospodinu, ¹⁸ byli jsme mu nevěrní, neposlouchali jsme

^d Jde o odlišnou tradici než v Ezd 1,7—11.

^e Belšasar (sr Da 5,1n) byl syn Nabonidův, nikoli Nebúkadnesarův.

:: Ezd 1,7—11 (9) 2Kr 24,12 Jr 24,1 29,2 (11) : Jr 29,7 Ezd 6,10 (12) : Da 5,1nn (14) Ex 23,16 Lv 23,33—36 : 1Kr 8,2,65 (15) // Bár 2,6; Ezd 9,7 : Ž 44,16 (16—18) Da 9,8—10 (19) Ezd 9,7 (20) Da 9,11 : Lv

hlasu Hospodina, našeho Boha, abychom žili podle jeho přikázání, která nám předložil. ¹⁹ Ode dne, kdy vyvedl Hospodin naše otce z Egypta, až do tohoto dne jsme byli nevěrní Hospodinu, našemu Bohu, a lehkomylně jsme přestali poslouchat jeho hlas. ²⁰ Proto na nás dolehly až podnes zlé věci a prokletí, jak ustanovil Hospodin ústy svého služebníka Mojžíše v den, kdy vyvedl naše otce z Egypta, aby nám dal zemi oplývající mlékem a medem. ²¹ Neposlouchali jsme hlasu Hospodina, našeho Boha, podle všech slov proroků, které k nám posílal, ²² ale chodili jsme každý za zálibami svého zlého srdce, sloužili jsme jiným bohům a dělali, co bylo zlé v očích Hospodina, našeho Boha.

Ohlášený soud se dostavil

2 ¹ Hospodin proto potvrdil své slovo, které mluvil proti nám, proti našim soudcům, kteří soudili Izraele, i proti našim králům, našim knížatům, proti každému v Izraeli a Judsku. ² Pod širým nebem se nestalo to, co dopustil na Jeruzalém, jak je o tom psáno v zákoně Mojžíšově, ³ že u nás člověk bude jíst maso svého syna a maso své dcery^f. ⁴ Hospodin je vydal do područí všem okolním královstvím, v opovržení a napospas všem okolním národům, kam je Hospodin roztýlil. ⁵ Namísto vzhůru se dostali dolů, neboť jsme zhřešili proti Hospodinu, našemu Bohu, a neposlouchali jsme jeho hlasu. ⁶ Hospodinu, našemu Bohu, náleží spravedlnost, nám však i našim otcům až podnes hanbou se rdít ve tváři. ⁷ Přišly na nás všechny tyto zlé věci, před nimiž nás Hospodin varoval. ⁸ Neprosili jsme Hospodina, aby každého z nás odvrátil od úmyslu jeho zlého srdce. ⁹ Hospodin však bděle sledoval naše zlé skutky a uvedl je na nás, neboť Hospodin je spravedlivý ve všech svých činech, které na nás přivedl. ¹⁰ Neposlouchali jsme jeho hlasu, abychom žili podle jeho přikázání, která nám předložil.

^f Josephus Flavius podobné případy zmiňuje za obležení Jeruzaléma Římany r. 70 po Kr.

26,14nn Dt 11,26—28 28,15—68; Ex 3,8 13,5 (21) Jr 7,25 (22) Jr 18,12 (2,1n) v. 24 Da 9,12n (3) Dt 28,53 : Pl 2,20 4,10 (5) : Dt 28,43 (6) // Bár 1,15 (7—9) Da 9,13n (9) Jr 1,12 31,28 (11) Dt 4,34 Neh 9,10 Iz 63,12 Jr 32,20 Da 9,15 (12) Da 9,5 (13) Dt 4,27 Jr 42,2 (14)

Prosby o vyslyšení

¹¹ Nyní tedy, Hospodine, Bože Izraele, ty, který jsi vyvedl svůj lid z Egypta pevnou rukou, znameními a zázraky, velkou mocí a vztaženou paží učinil sis jméno, jaké máš až dodnes, ¹² zhřešili jsme, jednali jsme bezbožně a svévolně, Hospodine, Bože náš, proti všem tvým ustanovením. ¹³ Kéž se odvrátí tvé rozhořčení od nás, vždyť nás už zbývá málo mezi pronárody, kam jsi nás rozptýlil. ¹⁴ Vyslyš, Hospodine, naši modlitbu a naši prosbu a kvůli sobě nás vysvobod a dej nám svou milost, ať to vidí ti, kdo nás sem zavlekli, ¹⁵ aby poznala celá země, že ty jsi Hospodin, náš Bůh, protože nad Izraelem a nad jeho rodem bylo vzýváno tvé jméno g. ¹⁶ Hospodine, shlédni ze svého svatého domu, rozpomeň se na nás, nakloň, Hospodine, své ucho a slyš nás, ¹⁷ otevři, Hospodine, své oči a popatř: Slávu a spravedlnost Hospodinu nevzdají mrtví v podsvětí, kterým byl vzat duch z jejich nitra, ¹⁸ ale živí, třeba nadmíru zarmoucení, co chodí schýleni slabostí s pohaslýma očima. Jen živí, třeba strádající, mohou ti, Hospodine, vzdát slávu a spravedlnost.

Boží varování a zaslíbení

¹⁹ Hospodine, náš Bože, nemůžeme se dovolávat spravedlivých činů svých otců a našich králů, když před tebe klademe svou prosbu o milosrdenství. ²⁰ Ty jsi na nás seslal své rozhořčení a svůj hněv, jak jsi ohlásil skrze své služebníky proroky. Řekl jsi: ²¹ »Takto praví Hospodin: Skloňte svou šíji a služte babylónskému králi, a zůstanete v zemi, kterou jsem dal vašim otcům. ²² Když však neuposlechnete Hospodinova hlasu, abyste sloužili babylónskému králi, ²³ způsobím, že vymizí z judských měst i z jeruzalémských ulic hlas radosti a veselí, hlas ženicha i hlas nevěsty a celá země bude pustá a neobydlená.« ²⁴ My jsme neuposlechl tvého hlasu, abychom sloužili babylónskému králi, a tys potvrdil své slovo, které jsi promluvil skrze své služebníky proroky, že i kosti našich králů a našich otců budou vyházeny ze svého místa. ²⁵ A hle, jsou

g Vzvat Hospodinovo jméno nad někým znamená prohlásit jej za Hospodinovo osobní vlastnictví.

Da 9,17 (16) Dt 26,15 Iz 63,15; Da 9,18 (19) Tt 3,5 (21) Jr 27,12 (23) Jr 7,34 (24n) Jr 8,1n (29) Dt 4,27 (30) Ex 32,9; Dt 9,6; Dt

vyhozeny do žáru dne a do chladu noci; zemřeli v krutých bolestech, hladem, mečem a vyhnanstvím. ²⁶ Pro nepravost domu Izraelova a Judova učinil jsi z domu, nad nímž se vzývalo tvé jméno, to, co je z něho dnes. ²⁷ Jednal jsi s námi, Hospodine, náš Bože, s veškerou svou dobrotou a veškerým svým velkým milosrdenstvím, ²⁸ jak jsi mluvil skrze svého služebníka Mojžíše v den, kdy jsi mu přikázal, aby napsal synům Izraele tvůj zákon. Řekl jsi: ²⁹ »Nebudete-li poslouchat mého hlasu, celý ten váš velký hlučící dav se změní v maličkou hrstku mezi pronárody, kam je rozptýlím. ³⁰ Ale já vím, že mne neposlechnou. Je to lid tvrdé šíje; teprve v zemi svého vyhnanství se obrátí ve svých srdcích ³¹ a poznají, že já jsem Hospodin, jejich Bůh. A dám jim srdce poslušné a uši slyšící. ³² Budou mě velebit v zemi svého vyhnanství a budou si připomínat mé jméno. ³³ Odvrátí se od své zatvrzelosti a od svých zlých skutků, když si připomenou, kam došli jejich otcové, kteří hřešili proti Hospodinu. ³⁴ A já je navrátím do země, kterou jsem přísězně dal jejich otcům Abrahamovi, Izákovi a Jákobovi. Budou v ní vládnout a já je rozmnožím; nebude jich už ubývat. ³⁵ Sjednám s nimi věčnou smlouvu, že já jim budu Bohem a oni mi budou lidem, a už neodstráním svůj izraelský lid ze země, kterou jsem jim dal.«

Modlitba lidu v zajetí

3 ¹ Všemohoucí Hospodine, Bože Izraele, duše v úzkostech a sklíčený duch volají k tobě. ² Slyš, Hospodine, a smiluj se, hřešili jsme proti tobě. ³ Ty přece trůníš navěky, a my jdeme do věčné záhuby. ⁴ Všemohoucí Hospodine, Bože Izraele, vyslyš prosbu potomků zemřelých Izraelců, synů těch, kteří proti tobě zhřešili. Neposlechnali hlasu Hospodina, svého Boha, proto na nás dolehly zlé věci. ⁵ Nevzpomínej na nepravosti našich otců, ale rozpomeň se v této chvíli na svou sílu a na své jméno. ⁶ Ty jsi Hospodin, náš Bůh, a my tě budeme velebit, Hospodine. ⁷ Proto jsi vložil do našich srdcí bázeň, abychom vzývali tvé jméno a tebe velebili ve svém vyhnanství, neboť jsme odvrátili své srdce od veškeré nepravosti svých otců, kteří proti tobě hřešili. ⁸ Pohled, ještě dnes jsme ve vyhnan-

4,29n 1Kr 8,47n (31) Jr 24,7 32,39 Ez 11,19 (33) Ez 6,9 (34) Dt 30,5 (35) Jr 31,31—34 32,40 Ez 37,26n (3,3) Ž 102,13 (4) : Bár 1,20 (5) Ž 79,9 Ez 20,14 (8) : Jr 42,18 (9)

ství, do něhož jsi nás rozptýlil k potupě, kletbě a trestu za všechny nepravosti našich otců, kteří odpadli od Hospodina, našeho Boha.“

ÚVAHY O MOUDROSTI

Naučení pro lid

- 9 Slyš, Izraeli, přikázání života,
popřejte sluchu, abyste se naučili prozíravosti.
10 Jak to, Izraeli, že jsi v zemi nepřítel,
že jsi zestárl v cizí zemi,
11 nečistý^h jako mrtví,
přičtený k těm v podsvětí?
12 Opustil jsi pramen moudrosti. —
13 Kdybys byl šel po cestě Boží,
bydlel bys v pokoji navěky.
14 Nauč se, kde je rozumnost,
kde je síla, kde je vědění.
Poznáš zároveň,
kde je dlouhý věk a život,
kde je světlo očím a pokoj.

Moudrost nezávisí na lidech

- 15 Kdo našel její sídlo,
kdo vešel do její klenotnice?
16 Kde jsou vladaři národů,
ti, kdo panovali nad šelmami na zemi,
17 ti, kdo si pohrávali s nebeským ptactvem
a hromadili stříbro a zlato,
na které se lidé *tak* spoléhají,
že jejich chtivost nezná meze?
18 Kde jsou ti, kdo pečlivě tepali stříbro,
a jejichž díla nelze nalézt?

^h Pohanské prostředí znečišťuje stejně jako styk s mrtvolou (sr Lv 5,2).

Dt 4,1 : Př 4,20—23 (14) : Př 2,1—5; Př 3,2,16 (15) Jb 28,12,20 Sfr 1,6 (16) : Jr 27,6 Da 2,38 (17) : Ez 28,3n :: Př 3,14 Jr 49,7 (26)

- 19 Zmizeli, sestoupili do podsvětí
a na jejich místo nastoupili jiní.
20 Ti mladší *sice* viděli světlo
a bydleli na zemi,
ale cestu k prozíravosti nepoznali.
21 Nepochopili stezky k ní,
ani si ji neosvojili;
jejich synové se daleko vzdálili od jejich cesty.
22 Nebylo o ní slyšet v Kenaanu,
nelze ji spatřit v Témanu.
23 Ani synové Hagary, kteří se pídí po vědění na zemi,
ani kupci z Meránu a Témanu nebo vyprávěči bájí
a ti, kdo se pídí po vědění,
cestu k moudrosti nepoznali,
nerozpomenuli se na stezky k ní.
24 Ó Izraeli, jak veliký je dům Boží,
jak nesmírný je prostor, který ovládá!
25 Je *tak* veliký, že nemá konce,
vysoký a nezměřitelný.
26 Tam se zrodili obřiⁱ, ti pověstní z dávnověku,
velké postavy a zkušení v boji.
27 Ty si *však* Bůh nevyvolil,
ani jim neukázal cestu k prozíravosti,
28 proto zahynuli: chyběla jim rozumnost,
zahynuli pro svou omezenost.

- 29 Kdo vystoupil na nebe,
vzal *moudrost* a snesl ji z oblaků?
30 Kdo přeplul moře a našel ji
a získá ji za vybrané zlato?
31 Nikdo nezná její cestu,
ani nepochopí její stezku.

Moudrost je jen u Boha

- 32 Avšak ten, kdo ví všechno, zná ji,
vynalezl ji svým vědáním.

ⁱ V hebrejském textu (Gn 6,1—4) jsou tyto 'obři' označeni jako zrůdy.
: Gn 6,1—4 (29n) : Dt 30,11—14 Jb 28,12 Př 2,6 (32) Jb 28,23—28

- On založil zemi na věčné časy
a naplnil ji čtyřnohými zvířaty.
- 33 On vyslal světlo a ono šlo,
zavolal je, a ono poslechlo s chvěním.
- 34 Hvězdy zazářily na vykázaných místech
a jásaly.
- 35 Zavolal je a odpověděly: „Zde jsme“;
zazářily jásavě vstříc svému Stvořiteli.
- 36 Takový je náš Bůh,
jiný se mu nemůže vyrovnat.
- 37 Vynalezl všechny cesty rozumnosti
a dal je svému služebníkovi Jákobovi,
Izraeli, svému milému.
- 38 Tak se ukázala i *moudrost* na zemi a setkala se s lidmi.
- 4** 1 *Moudrost*, to je kniha Božích nařízení,
zákon trvajících navěky.
Všichni, kdo se jí drží, *dojdou* života,
kdo ji opustí, zemřou.

Výzva Jákobovi k obrácení

- 2 Obrát se, Jákože, a chop se jí,
jdi za září jejího světla.
- 3 Svou slávu nedávej jinému,
a cizímu národu své výsady.
- 4 Blaze nám, Izraeli,
že je nám známo, co se líbí Bohu.

POTĚŠENÍ JERUZALÉMA

Lid si Boží trest zasloužil

- 5 Buď dobré mysli, můj lide,
připomínko k Izraele!

ⁱ Řecký text připouští též překlad: Potom se ukázal na zemi a stýkal se s lidmi (o Bohu). Tak i Vulgáta podle Vetus Latiny.

(35) Ž 147,4 Iz 40,26; Iz 43,10 44,6 45,18 (38) Př 8,31

- 6 Byli jste prodáni pronárodům,
ale ne k záhubě;
protože jste rozhněvali Boha,
byli jste vydáni protivníkům.
- 7 Rozhořčili jste toho, který vás učinil,
tím, že jste obětovali bésům a ne Bohu.
- 8 Zapomněli jste na věčného Boha, který vás odkojil,
zarmoutili jste Jeruzalém, který vás vychoval.

Napomenutí a výzva k pokání

- 9 *Dcera jeruzalémská* viděla Boží hněv,
který na vás dopadl, a řekla:
„Slyšte vy, kdo bydlíte okolo Sijónu,
Bůh na mne přivedl velký zármutek.“
- 10 Musím se dívat na zajetí svých synů a dcer,
které na ně dopustil Věčný¹.
- 11 S radostí jsem je vychovala
a propustila je s pláčem a nářkem.
- 12 Nikdo ať se nade mnou neraduje,
vdovou od mnohých opuštěnou!
Byla jsem zpustošena pro hříchy svých dětí,
protože se uchýlily od Božího zákona,
- 13 neuznávaly jeho ustanovení,
nešly cestami Božích přikázání,
nekráčely po stezkách výchovy k spravedlnosti.
- 14 Ať přijdou, kdo bydlí okolo Sijónu;
pamatujte na zajetí mých synů a dcer,
které na ně dopustil Věčný!
- 15 Přivedl na ně pronárod zdaleka,
pronárod krutý a cizího jazyka,
který se nezastyděl před starci
ani se neslitoval nad dětmi.
- 16 Odvedli vdově milované *syny*,
i dcery jí *uloupili*, až zůstala sama.

^k Pozůstalý lid, nesoucí dál jméno Izrael, je srovnáván s „připomínkou“ (Lv 2,2) obětovanou Hospodinu na usmířenou jako „libá vůně“.

¹ jako o Věčném (bez dalšího označení) se o Bohu mluví jen v Bar 4,10.14.20.22.24.35 a 5,2. Zdůrazňuje se tím jeho neproměnnost.

(4,6) : Iz 50,1 52,3 (7) Lv 17,7 Dt 32,17 Ž 106,37 : 1K 10,20 (8) Dt 32,13n Iz 1,2 (11) Pl 1,2.16 (15) Dt 28,49n Jr 5,15 (18) vv. 21.29

- 17 Jak bych já vám mohla pomoci?
 18 *Jen* ten, který ty zlé věci na vás přivedl,
 vytrhne vás z rukou vašich nepřátel.
 19 Jděte, děti, jděte,
 já zůstanu opuštěná!
 20 Odložila jsem šat pro pokojné dny,
 oblékla se v kajičné roucho proseb
 a budu volat k Věčnému, dokud budu živa.
 21 Buďte dobré myslí, děti, volejte k Bohu!
 On vás vytrhne z nadvlády a z rukou nepřátel.
 22 Vložila jsem naději ve Věčného,
 že vás zachrání,
 a Svatý mne naplnil radostí,
 že k vám brzy dojde milosrdenství
 od Věčného, vašeho Spasitele.
 23 Musela jsem vás propustit s pláčem a nářkem,
 ale Bůh mi vás zase vrátí s potěšením a radostí
 navěky.
 24 Jako nyní vidí ti, kdo bydlí okolo Sijónu, vaše zajetí,
 tak uvidí brzy spásu od vašeho Boha,
 která k vám přijde s velkou slávou a jasem
 od Věčného.
 25 Děti, snášejte trpělivě hněv,
 který na vás přišel od Boha.
 Tvůj nepřítel tě pronásledoval,
 ale brzy uvidíš jeho záhubu
 a stoupneš mu na šíji m.
 26 *Mí synové*, které jsem hýčkala,
 museli jít po neschůdných cestách,
 byli odvečeni jako stádo uloupené od nepřátel.
 27 Buďte dobré myslí, děti, a volejte k Bohu;
 on, který *to* dopustil, se na vás rozpomene.
 28 Jako *jste* ve svém smýšlení dříve bloudili pryč od Boha,
 tak se *nyní* obraťte a desetkrát více ho hledejte.
 29 Ten, který na vás dopustil ty zlé věci,
 vás zachrání a dá vám věčnou radost.“

^m Vítězové tak zdůrazňovali své vítězství: poražený nepřítel před nimi ležel na zemi.

(24) Iz 51,11 61,7 (25) : Joz 10,24 Ž 110,1 (30) Iz 40,1 (36) Iz 43, 5—7 Bár 5,5

Naděje pro Jeruzalém

- 30 Buď dobré myslí, Jeruzaléme,
 potěší tě ten, kdo tě povolal jménem ⁿ.
 31 Běda těm, kdo se vůči tobě dopouštěli zlého,
 kdo se radovali z tvého pádu,
 32 běda městům, kterým tvé děti musely otročit,
 běda tomu *městu*, které vzalo *do zajetí* tvé syny!
 33 Jako se totiž radovalo nad tvým pádem
 a jásalo nad tvou porážkou,
 tak bude bédovat nad svým vlastním zpustošením.
 34 Způsobím, že už v něm nebudou jásat zástupy
 a veselí se mu změni v žalost.
 35 Věčný na ně sešle oheň na mnoho dnů,
 běsi v něm budou bydlet po dlouhou dobu.
 36 Ohlédni se na východ p, Jeruzaléme,
 pohlédni, jaké potěšení ti přichází od Boha!
 37 Pohléd, přicházejí tvoji synové, které jsi musel propustit,
 přicházejí, shromáždění od východu až na západ
 slovem Svatého,
 a radují se z Boží slávy.

Výzva k vděčné radosti

- 5** 1 Odlož, Jeruzaléme, roucho smutku a trápení
 a navěky se oblékni důstojností slávy od Boha.
 2 Přioděj se pláštěm spravedlnosti od Boha,
 vlož si na hlavu čelenku slávy Věčného.
 3 Neboť Bůh ukáže tvou nádheru
 všemu pod nebem.
 4 Navěky budeš od Boha nazýván
 „Pokoj spravedlnosti a sláva bohobojnosti“.
 5 Vzchop se, Jeruzaléme, postav se na výšině,
 ohlédni se na východ
 a pohléd na své děti shromážděné slovem Svatého
 od slunce západu až po jeho východ,

ⁿ Povolat jménem či dát jméno znamenalo prohlásit za své vlastnictví.

^o Mínen Babylon (sr Jr 50n Iz 47).

^p Odtud se očekávala spása (sr Iz 41,2.25 46,11).

(5,1) Iz 49,18 52,1 61,10 (3n) : Iz 62,1—4 Bár 4,30 (5) Iz 60,4 (6) Iz 49,22n 66,20 (7) Iz 40,4 42,16 49,11 (8) Iz 41,19 (9) : Ex 13,21n

- jak se radují, že Bůh se na ně rozpomněl ^q.
⁶ Vyšly od tebe pěšky,
 odvečeny nepřáteli,
 ale Bůh je k tobě přivede,
 obklopené slávou jako královský trůn ^r.
⁷ Bůh totiž uložil,
 aby byla snížena každá vysoká hora i odvěké
 pahorky,
 aby byly vyplněny propasti a země urovnána,
 aby Izrael bezpečně kráčel ve slávě Boží.
⁸ A na Boží příkaz dají Izraeli stín
 lesy i každý vonný strom
⁹ a Bůh povede Izraele s radostí ve světle své slávy
 s milosrdenstvím a spravedlností jemu vlastní.

J E R E M J Á Š Ů V L I S T s

Opis listu, který poslal Jeremjáš těm, kdo měli být babylónským králem odvečeni jako zajatci do Babylóna, aby jim oznámil, co mu Bůh přikázal.

Hospodinův anděl bude chránit zajatý lid

6 ¹ Pro hříchy, kterými jste zhřešili proti Bohu, budete jako zajatci odvečeni do Babylóna Nebúkadnesarem, králem Babylónanů. ² Až přijdete do Babylóna, budete tam po dlouhou dobu, až do sedmého ^t pokolení. Pak vás odtamtud vyvedu v pokoji. ³ Teď uvidíte v Babylóně bohy ze stříbra, ze zlata a ze dřeva, které *lidé* nosí na ramenou ^u a *kteří* pronárodům nahánějí hrůzu. ⁴ Vy se však varujte, abyste se nepřipodobňovali

^q Odpověď na modlitbu lidu (3,5).

^r Vulgáta čte: královští synové.

^s V Septuagintě se uvádí jako samostatný spis.

^t Podle Jr 27,7 do třetího, zpravidla zaokrouhleno na sedmdesát let (Jr 25,11n 29,10 sr 2Pa 36,21 Da 9,2).

^u Narážka na obyčeje při novoročních slavnostech.

(6,1) : Bár 1,17 (2) :: Jr 25,11n 29,10 Da 9,2 (3—5) : v. 25 Iz 40,19n

těm cizákům a nejednali podobně. Nebojte se jejich *bohů*, ⁵ až uvidíte zástup, jak se jim klaní zepředu i zezadu. Řekněte si v duchu: „*Jen* tobě, Panovníku, sluší se klanět.“ ⁶ Můj anděl je s vámi, on ochrání vaše duše.

Babylónské modly jsou nemožoucí

⁷ Jazyk těch *bohů* je dílo řemeslníka; i když jsou pozlacení a postříbřeni, jsou *jen* klam a nemohou mluvit. ⁸ Jako pro pannu, která si libuje v ozdobách, berou zlato a zhotovují věnce na hlavy svých bohů. ⁹ Stává se také, že kněží vezmou zlato a stříbro ze svých bohů a spotřebují je pro sebe, ba dávají z něho i nevěstkám v přistřešku ^v. ¹⁰ Zdobí *bohy* šatem jako lidi, bohy ze stříbra a zlata i dřeva. Ale *to* je neuchrání před rezem a trouchnivěním. ¹¹ I když jsou oblečeni v purpurovém šatu, musí jim utírat obličej od prachu, kterého se na nich v chrámě hodně usadí. ¹² I žezlo mívá *bůh* jako nějaký soudce země; *ale* není *schopen* zničit toho, kdo ho uráží. ¹³ Má meč v pravici i sekeru, ale neubrání se ve válce ani lupičům. ¹⁴ Z toho je zřejmé, že *to* nejsou bohové. Nebojte se jich tedy.

¹⁵ Jako se něčí nádoba stane neužitečnou, když se rozbije, tak *to* dopadá s jejich bohy, když je postaví v chrámech: ¹⁶ jejich oči jsou plné prachu *zvířeného* nohama těch, kdo přicházejí. ¹⁷ Jako se kolem uzavírají nádvoří, když má být někdo veden na smrt, protože urazil krále, tak zajišťují kněží jejich chrámy branami, závorami a zámky, aby je lupiči nevykradli. ¹⁸ Rozsvěcují jim světla, více než sami *potřebují*. ačkoli nemohou vidět ani jedině. ¹⁹ Jsou totiž jako nějaký trám v domě. Jejich vnitřek, jak se říká, trouchníví, ale oni nevnímají, že červi ze země ničí je i jejich šat. ²⁰ Jejich tvář je černá od kouře, který je v domě. ²¹ Na jejich tělo i hlavu přilétají netopýři, vlaštovky i ptáci; podobně i kočky *přicházejí*. ²² Z toho je jasné, že *to* nejsou bohové. Nebojte se jich tedy.

²³ Pokud na zlatě, kterým jsou krásně obloženi, nikdo nevyčistí skvrny, nebudou se lesknout. Ani nic necítili, když byli odléváni. ²⁴ Byli koupeni za každou cenu, *i když* v nich není

^v Jde tu o kultickou prostituci (sr též vv. 42n) jako součást kultů plodnosti. Tato „nevěstčí“ mzda se pak odváděla chrámu (sr Dt 23,18n).

44,9 45,20 46,7 Jr 10,3—5 (6) : Ex 23,20—23 32,34 (7) Ž 115,4—7 135,15—17 (9—11) : vv. 23.27.32 (13) v. 49 (24) Abk 2,19 (25) v. 3 : Iz 41,24.29 Jr 10,14n (26) : Iz 46,7 (27) :: Dt 14,28n; :: Lv 15,19

duch. ²⁵ Protože jsou bez nohou, nosí se na ramenou a ukazují tak lidem svou bezcennost. I ti, kdo jim slouží, se musejí bát hanby, kdyby snad *bohové* upadli na zem, aby je nemuseli znovu postavit. ²⁶ Pokud to někdo postaví zpříma, nepohne se to samo od sebe; když se nakloní, nenarovná se. Přesto jako pro mrtvé kladou před ně dary. ²⁷ Jim *přinášené* oběti pak jejich kněží prodávají a spotřebují. Steně tak i jejich ženy: část z toho nasolí, ani chudákovi ani bezmocnému nic nedají. Jejich obětí se dotýkají ženy i při měsíčním krvácení a v šestinedělí. ²⁸ Z toho tedy poznáváte, že *to* nejsou bohové; nebojte se jich.

Služba modlám není k ničemu

²⁹ Proč mají být nazýváni bohy, když ženy^w přisluhují těmto bohům ze stříbra, zlata a dřeva? ³⁰ V jejich svatyních vysedávají kněží s potřáskanými šaty, hlavy a brady ostříhané, hlavu nezahalenou. ³¹ Hlasitě nařikají a křičí před svými bohy jako někteří na pohřební hostině. ³² Z šatů, které kněží *bohům* odeberou, oblékají své ženy a děti. ³³ Ať už zakusí od někoho zlo nebo dobro, nemohou odplatit. *Nedovedou* krále ani nastolit ani sesadit. ³⁴ Stejně tak nemohou dát ani bohatství ani peníze. Zaváže-li se jim někdo slibem a *ten pak* nesplní, nejsou s *to* jej vymoci. ³⁵ Člověka ze smrti nevytrhnou, ani slabšího před silnějším nezachrání. ³⁶ Nevrátí zrak slepému člověku a toho, který je v tísní, nezachrání. ³⁷ Nad vdovou se neslitují a sirotku neprokáží dobrodiní. ³⁸ Podobní jsou kamenům ze skály, ti *bohové* ze dřeva, pozlacení a postříbření. Kdo jim slouží, budou zahanbeni. ³⁹ Jak je tedy pokládat a prohlašovat za bohy?

⁴⁰ Dokonce ani sami Kaldejci si jich neváží. Když totiž vidí němého, který nemůže mluvit, přinesou Béla^x a žádají, aby *němý* mluvil, jako kdyby byl *Bél* schopen vnímat. ⁴¹ *Nedovedou své bohy* opustit, i když poznali, že nevnímají. ⁴² Ženy pak ovinuté stužkami vysedávají při cestách a pálí otruby^y.

^w V Izraeli byla kněžská služba vyhražena mužům.

^x Jiní: Přivedou [jej] k Bělovi. Smysl je asi ten, že *Bél* má pomoci, když selhali ostatní bohové.

^y Podle svědectví řeckého historika Hérodota byly babylónské ženy povinny k počtě bohyně Išтары se jednou v životě oddat poutníkům

(31) :: Lv 21,5 Dt 14,1 (33) v. 52 (34) :: Dt 23,22 (35n) :: Ž 30,4 37,39n 68,21 146,7—9 (37) :: Dt 10,18 (40) : Iz 46,1 (42) : v. 10 Gn

⁴³ A když některou z nich odvede někdo mimojdoucí a vyspí se s *ní*, posmívá se sousedce, že nebyla tak žádoucí jako ona a že její stužka nebyla roztržena. ⁴⁴ Cokoli se pro ně dělá, je podvod. Jak je tedy pokládat a prohlašovat za bohy?

Modly nejsou bohové

⁴⁵ Jsou dílem řezbářů a zlatníků; nemohou proto být ničím jiným, než tím, co řemeslníci chtěli, aby byli. ⁴⁶ Ti, kdo je zhotovili, nedosáhnou dlouhého věku; jak by tedy to, co oni zhotovili, mohli být bohové? ⁴⁷ Jenom hanebný podvod zanechali svým potomkům. ⁴⁸ Když vypukne válka nebo *jiná* pohroma, kněží se mezi sebou radí, kam se s nimi schovat. ⁴⁹ Jak je tedy možno nepochopit, že *to* nejsou bohové, když ani sebe nezachrání od války a od pohromy? ⁵⁰ Jsou *jen* ze dřeva, pozlacení a postříbření; podle toho se pozná, že jsou falešní. Všem pronárodům i králům bude jasné, že *to* nejsou bohové, ale dílo lidských rukou a že v nich není žádná síla Boží. ⁵¹ Komu je *tedy* třeba uvádět ve známost, že *to* nejsou bohové?

⁵² Nenastolí krajině krále ani nedají lidem déšť. ⁵³ Nevynesou rozsudek v soudní při ani nevysvobodí křivě obviněného. Jsou bezmocní jako vrány mezi nebem a zemí. ⁵⁴ Vypukne-li požár v domě bohů ze dřeva, pozlacených a postříbřených, jejich kněží uprchnou a zachrání se, ale oni mezitím uhoří jako polena. ⁵⁵ Králi ani nepřátelům nekladou odpor. ⁵⁶ Jak je tedy přijímat a pokládat za bohy?

⁵⁷ Ani před zloději a lupiči se bohové ze dřeva, postříbření a pozlacení nezachrání. Násilím jim vezmou zlato a stříbro i roucho, do něhož jsou oblečení, utečou s *tím* a oni si nemohou pomoci. ⁵⁸ A tak je lepší král, který prokazuje svoji statečnost, nebo užitečná nádoba v domě, kterou může užívat její majitel, než falešní bohové. *Lepší než falešní bohové jsou* dveře domu, které chrání to, co je v něm, nebo dřevěný sloup v královském paláci *je lepší než falešní bohové*.

přicházejícím do chrámu, kteří měli právo volně si mezi nimi vybírat a s nimi obcovat. Pálení otrub patrně mělo nějaký magický smysl, snad přivábít návštěvníka.

38,21 (50) : Dt 4,28 2Kr 19,18 Ž 115,4 135,15 Jr 16,20n (52) v. 33; :: Dt 11,14 28,12 Ž 104,13 147,8 : Jr 14,22 (57) v. 17 (59) : Gn 1, 14—18 (69) Jr 10,5 (72) Iz 42,17 44,9—11 Jr 2,26—28

Spravedlivý nebude zahanben

⁵⁹ I slunce, měsíc a hvězdy když září, protože jsou vyslány, aby sloužily, *slouží* poslušně. ⁶⁰ Stejně tak i blesk, když se zableskne, je dobře vidět; stejně tak v každé krajině vane vítr. ⁶¹ I mraky, když je jim dán příkaz od Boha, aby táhly nad celou zemí, splní rozkaz. Také oheň, když je poslán shora, aby spálil hory i lesy, dělá, co má přikázáno. ⁶² Tyto *modly* však se jim nepodobají ani vzhledem ani mocí. ⁶³ Proto je nelze pokládat a prohlašovat za bohy. Nejsou schopny vynést rozsudek, ani lidem prokázat dobro. ⁶⁴ Víte tedy, že *to* nejsou bohové; nebojte se jich.

⁶⁵ Králům nezlořečí, ani nežehnají. ⁶⁶ Nedovedou ukázat znamení v pronárodech *nebo* na nebi, ani nezáří jako slunce a nesvítlí jako měsíc. ⁶⁷ Lépe je na tom divá zvěř než oni; může uprchnout do bezpečí a sama se zachránit. ⁶⁸ Naprosto nic nám nedokazuje, že *to* jsou bohové. Proto se jich nebojte.

⁶⁹ Neboť jako strašák v okurkovém poli nic neuhlídá, takoví jsou jejich bozi ze dřeva, pozlacení a postříbření. ⁷⁰ Stejně tak se *podobají* trní na zahradě, na které si každý pták sedne. Nebo mrtvole, která je pohozena do temnot, jsou podobní bohové ze dřeva, pozlacení a postříbření. ⁷¹ Podle purpuru a kmentu, který na nich trouchníví, poznáte, že *to* nejsou bohové. Nakonec se stanou potravou *jiným* a ostudou krajiny. ⁷² Je tedy lépe spravedlivému, který nemá modly, protože bude ušetřen ostudy.

PŘÍDAVKY KE KNIZE DANIEL

Do 3. kapitoly knihy Danielovy za v. 23 je v řeckém textu i ve Vulgátě vložena Azarjášova modlitba (3,26—45) a Píseň tří mužů v ohnivě peci (3,52—90). Toto samostatně existující legendární poetické vyprávění o pobytu tří jinochů v ohnivě peci, původně psané hebrejsky, bylo při redakci knihy dost násilně zařazeno do 3. kapitoly. U modlitby jde po stránce literární

o kolektivní žalozpěv s vyznáním vin, který je uveden dvěma verši v próze (24n). Další prozaická usuwka (vv. 46—51) tvoří přechod ke Zpěvu, totiž k hymnické oslavě Boha za jeho divuplné vysvobození, ve kterém se ozývají i slova obdobná žalmu 148 aj.

K závěru knihy Danielovy je ve Vulgátě jako 13. kapitola připojen příběh o ctnostné Zuzaně, krásné a bohabojné manželce babylónského Žida Jójakima, jež se zalíbila dvěma židovským starším, kteří vykonávali soudcovský úřad. Když odmítla jejich milostné návrhy, byla na základě falešné výpovědi obviněna z cizoložství a odsouzena k smrti. Mladičkový Daniel, proslulý moudrostí a spravedlností (sr Ez 14,14,20), se jí však na poslední chvíli ujal, přezkoušel výpovědi obou starších jako údajných svědků, prokázal jejich rozpornost a Zuzanu zachránil.

Septuaginta tento příběh zařazuje před kanonickou knihu Danielovu. Náš překlad vychází z verze Theodotionovy. Příběh je původně znám jen z řečtiny.

Čtrnáctá, rovněž apokryfní kapitola knihy Danielovy, která je ostře zaměřena proti modlářství (sr obdobné výroky proti modlám zvl. Iz 40,19n 41,7 44,6—20 Jr 10,1—16 aj.), pojednává o Bělovi a draku.

Kněží babylónského boha Béla (= Marduka, sr Iz 46,1 Jr 50,2 51,44) předstírají, že oběti z ovčího masa a jiných potravin konzumuje Běl sám. Ve skutečnosti si je však tajným vchodem odebírají jeho kněží pro sebe a své rodiny. Daniel podvod odhalí, Běl je zničen i se svým chrámem a kněží s rodinami popraveni. Podobně skončí i drak, jemuž je prokazována božská úcta. Lid je však těmito událostmi natolik pobouřen, že žádá na králi, aby byl Daniel vržen do lví jámy (sr. Da 6,25). Po šesti dnech pobytu mezi vyhladovělými lvy je však podivuhodně zachráněn prostřednictvím proroka Abakuka. Sedmý den, v den odpočinku, král sám poznává, kdo ve skutečnosti Daniela vysvobodil, a vzdává mu chválu.

U třetího jako u druhého přidavku nelze bezpečně stanovit ani dobu vzniku, ani jazyk, ve kterém byl původně sepsán. Ví se jen, že oba byly známé už koncem 2. stol. př. Kr. Ve své dochované řecké podobě se ovšem, jako ostatně u celé knihy Daniel, verze septuagintní a Theodotionova i tentokrát silně od sebe liší; překlad podává znění Theodotionovo.